

בדרך לחברון

ברדיוס של 50 מטרים סביב המלון היה, למעשה, נתון במצב של עוצר.

יפה מאוד. אך מה קרה מעבר לרדיוס זה? משני הצדדים, במעלה הכביש ובמורדו, הסתובבו חבורות של אנשי גוש-אמונים וכהנא, מחרפים, צורחים, חמושים, אלימים. היו יריות. נעשה ניסיון לחבל במכוניות.

ראשיהעיריה (המורח) של חברון הוזמן אותי לספליקה, ולא העז להביא אותי הביתה, בעיר שלו. קומץ החיילים היו חסרי-אונים מול האספסוף המתפרע. אילו התקרבו אליו, היה עורך-מישפטילינג'.

כאשר רצו אנשי שלום עכשיו לצאת מן המלון ולנסוע לירושלים, היה הכביש חסום על-ידי המתפרעים. הצבא פילס לשעה קלה ררך בין המוני מתפרעים צורחים, מקללים, זורקי-אבנים, הולמים במכוניות. רק בקושי יצאנו משום, בשיירה מוגנת.

כל אותה שעה היתה העיר, על תושביה, מופקרת לאנשי-הפוגרום, לשיכוריהכוח. שיכוריהכוח, מפני שידעו כי איש לא יגע בהם לרעה, ש"הממשלה איתנו". כשם שאנשי מחתרת-הטרור היהודית העידו במישפטם שהיו משוכנעים, בצאתם לרצוח את ראשיהערים, שהשילטונות רוצים בכך.

ליהודים היה זה שיעור חשוב. הם היו מופקרים לכנופיות אלה, במשך כמה שעות. אך כל ערבי בשטחים הכבושים מופקר להן, ללא שום הגנה, בכל שעה, בכל יום.

אליבי לפלאגות

שאלה מעניינת: מדוע התיר שררהביטחון את הכינוס של שלום עכשיו בחברון, אם לא התכוון להגן עליו מפני הבריונים, אלא להנהיג מדיניות של "איהתערבות" בין הכנופיות של התחיהיך וקורבנותיהם המיועדים?

חוששני שהיתה כאן מלכודת. מלכודת פוליטית. רבין החליט, מטעמים השמורים עימו ועם תוכניותיו לקריירה פוליטית, להתיר לתנועתהתחיה לערוך את ועידתה בקריית-ארבע.

עד היום היה אסור כהחלט לערוך כינוסים פוליטיים בשטחים הכבושים, אסור לערבים ואסור ליהודים. והנה ניתן ההיתר. למי? למיפלאגה-ניאורפאשיסטית, הדוגלת כפומבי בגירוש חצי-מיליון ערבים מן הארץ — כרבע ממיספר המגורשים לפי מצעו של מאיר כהנא, שבית-המישפט העליון הגדיר אותו כמצע נאצי. כלומר: ניתן רישיון לעריכת כינוס רבנינאצי.

היכן? בקריית-ארבע, קנצזרעות של הפאשיזם הישראלי, ישוב שהיועץ המישפטי לממשלה אסר עליו לקיים את ההסכם שעליו מבוסס השלטון בו.

רבין החליט, אבל לא היה לו נעים. לא נעים למנהיג מפלגת-העבודה, כמעט-מועמד לראשות-הממשלה, להתיר כינוס כזה של הימין המטרופוליטן אובלוסיה ערבית.

מה עושים? עושים "איוון". לא אתפלא אם הרעיון לעריכת הכינוס של שלום עכשיו בחברון נולד במוחו של יצחק רבין עצמו, ושהוא נלחש לתנועת-השלום על-ידי חברת מחנהו, אורה נמיר, כוכבת עגומה של האירוע.

אפשר להתוכח הרכה אם צריכה תנועת-השלום הישראלית לערוך כינוסים בשטחים הכבושים, יש נימוקים טובים בעד ונגד. אולי יש גם בכך צעד של סיפוח. איני רוצה לחרוז על כך דין, אך ברור כי כינוס מסויים זה נועד מראש על-ידי שררהביטחון כאלבי לחנם התחיה — אליבי לעריכת כינוס של פורעים ליד חברון.

כל מה שקרה באותו יום בדרך לחברון ובתוך חברון עצמה — לא היה אלא פועלייצוא של ברית זו בין השילטון ובין מפלגת הפלאגנות.

הגנה עצמית

המסקנה המעשית: אין תנועת-השלום הישראלית יכולה לסמוך על הגנת הצבא והמישטרה.

היא צריכה לדרוש הגנה כזאת. אל לה לרגע לפטור את כוחות-הביטחון של מדינת-ישראל מן החובה להגן על הדמר קרטייה, החרויות והאורחים. ואם הם מועלים בתפקיד קרוש זה, המופקר בידיהם, יש לחשוף את המחדל בלי רחמים ולהצביע על האחראים לו.

אך אל נתפתה לאמונה התמימה שאכן תינתן הגנה כזאת לכוחות-השלום. הפלירט בין המימשל הצבאי והפלאגנות החמושות, הפועלות בשיטחו, וגם הפלירט בין ראשי מפלגת-העבודה ומנהיגי התחיה — בריונים בעלי-עניבות — אלה הן עובדות קיימות.

תנועת-השלום חייבת להגן על עצמה, על הפגנותיה ועל כינוסיה.

כיום אין כוח המסוגל לכך, מלבד צעיריהקיבוצים. הם לא היו כיום השני שעבר במקום שהיו צריכים להיות בו.

אם לא הם, חייב לקום כוח-חרש, אירגון-ההגנה. אילו היו 25 בחורים נחושיהחלטה עולים ביום השני שעבר על הבריונים שליד המחוסס בדרך לחברון, היו אלה נפוצים לכל עבר. ראיתי אותם מקרוב בעליבותם, כפחדנותם. אלה הם חרלי-אישים, שגבורתם באה להם רק אחרי שגדל מיספרם והם יכלו להתנפל על קורבנם ביחס של 50 מול 1. הם התחילו להיות אלימים ממש רק כאשר היו משוכנעים לחלוטין שכוחות-הביטחון לא יפעלו נגדם, ושגם אנשיהשלום לא ירמו עליהם די.

כמו גנבים כלילה. את הכביש הניחו לאנשיהפוגרום. וכל מי שנסע לתומו בכביש הופקר לחסדיהם של אלה, למען יעשו בו שפטים כאוות-נפשם. אנשי-שלום. ערבים. סתם עוברי-אורח. וגם חיילים וקצינים שעברו במקום במיקרה.

אני יודע שבשיל מה בא לשם האלוף, אסור היה לו להיות שם. אסור היה לו לנהל משא-ומתן עם פורעים אלימים, המתקר ממים בגלוי נגד מרות המדינה — וכל זה בשעה שבמרחק של 50 או 100 מטרים ממנו נעשה מישפטיילינג' לבני-אדם שהיו שם כחוק.

אין צורך להציג כאן את השאלה הריטורית: מה היה קורה אילו במקום כנופיות התחיהיך היו תריסר ערבים חוסמים את הכביש.

כולם היו מסיימים את היום בבית-החולים — אם לא גרוע מזה. והרי באותו בוקר עצמו נשברו העצמות ונעצרו בהמוניהם תלמידי הפוליטיקניון של חברון, ושערכו פוגעה. שם לא חסרו כוחות וגם לא מודיעין.

האלוף לא היה צריך להיות שם, בין המתפרעים. במקומו היתה צריכה להיות שם פלוגה של חיילי ה"ל, כשבידי המפקד דים פקודה אחת ויחידה: לפתוח את הכביש תוך עשר דקות, ויהיימה, ולעצור בו במקום כל פורע מתפרע.

האלוף לא היה שם. להיפך: הבריונים, שחשמו את הכביש, עצרו גם את הקצינים והחיילים המעטים שהורמנו למקום במיקרה. ברכסם ליחידותיהם. כפי שעצרו, כמוכן, מאות פועלים ערביים, שרצו להגיע הביתה אחרי יום-עבודה. אבל למי איכפת מה קורה לערבושים?

בסוף, אחרי שעה וחצי של התפרעות, נשלחה אליי כיתה של טירונים, בפקודת סגן-אלוף של גולני, חובש כומתה חומה. אני מודה להם מאוד. לולא הם, לא הייתי יוצא משם בריא ושלם. אך אחד העיתונאים כתב לאחר מכן כי שמעו במו אוניו סגן-אלוף של גולני, כעל כומתה חומה, אומר לדובר גוש-אמונים בחברון: "אני איתך. לצערי הייתי צריך ללוות היום את השלום-עכשיוניקים האלה".

צה"ל במצור

האגדה אומרת שכחברון עצמה נשמר הסדר תורות להחלטות הנחושות של מפקדי צה"ל.

אגדה יפה, אך אין לה קשר למציאות. כחברון שלטו הבריונים. עיר שלמה הופקרה להשתוללות של אספסוף חמוש.

את איזור בית-המלון, שבו נערך הכינוס של שלום עכשיו, סגר צה"ל במחסומים של גדרתיל ובמישמרות של חיילים. איזור

אלוף-הפיקוד, מצי"ל את סינוורה

למחרת היום שאלו אותי, כרגיל, את השאלה הבנאלית: "איך הרגשת?"

הרגשתי כמו שהרגשתי כשהייתי בן 9, נער יהודי יחיד מול אלף תלמידיגיימנסיה, וסירבתי להרים את ידי ולשיר את ההימנון הנאצי.

יצאנו את גרמניה כעבור כמה שבועות. מהארץ הזאת לא אצא. כאן נעמוד וכאן נילחם. לא פחדתי, כי לא היה לי זמן לפחד. היה בליבי רק רגש אחד ויחיד: זעם.

זעם על כך שהבריונות הפאשיסטית באה לארץ הזאת. זעם על כך שזה יכול לקרות. זעם על הבריונים.

ובעיקר: זעם על האנשים שגרמו לכך. שררהביטחון. המושל הצבאי. אלוף הפיקוד. האנשים שהדמוקרטיה הישראלית הטילה עליהם את התפקיד להגן עליה, ושמעלו בתפקיד הזה בצורה כה מחפירה. מישהו מהם מוכרח לתת את הדין.

לילה ארוך

עוד בזמן שזה קרה, עלה בזיכרוני סירטו של קוסטה גאבראס, זד.

זה קרה ביוון, ויוון הדמוקרטית. כנופיה של בריונים פאשיסטיים זממה להרוג איש-ציבור דמוקרטי. הם הטילו על אחד מהם, בריון פרימיטיבי, להרוג את האיש בדריסה.

לדרוס אותו לאור היום, ברחוב הומה, בשעת הפגנה. הצבא עמד מן הצד. המישטרה עמדה מן הצד. הבריונים ידעו זאת. הם ידעו שהם יכולים להשתולל ולרצוח באין מפריע, בלי כל חשש. מפני שהצבא והמישטרה הם לצידם.

כעבור כמה חודשים חוללו הקולונלים את הפגיכה שלהם, ויוון שקעה בלילה ארוך של רודנות וריבוי — לילה שגם היום לא החלימה ממנו, ושגלגלו נשארה יוון הארץ המפגרת ביותר בקהילה האירופית.

סבירות נמוכה

אין להשוות את השואה של יום-הכיפורים עם המאורעות בדרך לחברון. ביום-הכיפורים ואחריו נפלו אלפים. בדרך לחברון לא נפגע איש באופן רציני, אף שהרבים יכלו להסתיים בנקל בחבלה חמורה, ואולי בהרג אדם.

אבל יש דמיון מורו בין שני המאורעות. לפני יום-הכיפורים הגיעו לצה"ל כל הדיעות שהעידו על ההתקפה המצרית-סורית העומדת להתרחש. ררו המנוח, שזה עתה מלאו עשר שנים למותו, הראה לי פעם את כל העדויות, ולא האמנתי למראה עיניי.

ככל הסימנים היו שם. הכל היה ידוע, עד לפרט האחרון. אבל ראשי צה"ל לא האמינו. הם רשמו את שתי המילים הנוראות: "סבירות נמוכה".

ביום השני שעבר הודיעו בריוני התחיהיך שהם עומדים לחסום את כבישי הגישה לחברון ולמנוע את כינוס שלום עכשיו שעמד להיערך בה ברצונו. כל ילד יודע מה סיכום של בריונים אלה — אנשים חמושים, אלימים, קנאים, מטורפים.

צה"ל לא האמין. סבירות נמוכה. לא נעשו שום הכנות. גם כאשר זה כבר קרה, לא ננקטו שום אמצעים. שעה שלמה אחרי שנחסם הכביש, ואחרי שהחלו היריקות, הרחיפות והמכות, הגיע אלוף-הפיקוד, אהוד ברק, ב" מסוק. בגפו. בלי כוחות.

אילו נהרג מישהו מאיתנו — אילו נשברה המיפקת שלי כאשר נדחפת מן הצוק — היה לאלוף-הפיקוד הרכה מה להסביר. כך יצא כשן ועין.

אך נשארתי השאלה הרועמת: אם אי-אפשר לסמוך על שיקולי-הרעת של בכיריהצה"ל בעניין כזה, איך אפשר לסמוך על שיקולי-דעתם בעניינים של חיים ומוות לאומה כולה? סבירות נמוכה?

המחדל

יש כמוכן הסבר אחר להתנהגותם של ראשי צה"ל. הסבר הרבה-הרבה יותר חמו. שררהביטחון ומפקדי צה"ל פשוט החליטו להפקיר את כבישי הארץ לבריונים.

אולי השר ו/או האלוף אמרו לעצמם: למה לנו לריב עם גוש-אמונים, עם התחיהיך? זה יכול להזיק לקריירה. כדאי לנסות "בטובות".

"בטובות", משמע: לא למנוע את ההפקרות. לא להכין מראש את הכוחות כדי לחסל כל חסימה ולשים קץ לכל פוגרום תוך דקות. לא לעשות כלום.

ואו בא אלוף-הפיקוד למקום כמסוק. כדי לפייס את הבריונים. כדי לנהל איתם משא-ומתן, כחיכום, בהכנה הרדית. להוציא משם את חבריהכנסת. לא כדאי לאלוף שיקרה משהו לחבר-כנסת. לגבי האחרים לא כלייך איכפת. שיהיה עוד אמיל גרינצווייג, מה יש?

קשה להעלות על הדעת החלטה חמורה יותר מצד האנשים המופקדים על ביטחון המדינה. ההחלטה פירושה: למסור את השילטון בכבישי המדינה לידי הבריונים המזויינים של גוף ניאורפאשיסטי, אויב-הדמוקרטיה, גוף החותר בגלוי להפיכת ישראל לדיקטטורה גזענית-דתית. להפקיר לידיהם שטח שבו מכה המושל הצבאי כריבון.

את שיירת-האוטובוסים דאגו להעביר מראש בברכיעקיפין,